ואמדו שאין יכול לקבל פטור. דכיון דנתבזה בבית דין ולקה קלת סגי ליה בהכי אבל לא לקה אלא אמדוהו לארבעים וחזרו ואמדו שאין יכול לקבל כולם לא מיפטר דאין רשאין לגרוע האומד אלא לוקה אחר זמן. והכי נמי אם אמדוהו לשמונה עשר ומשלקה חזרו ואמדו שיכול עדיין לקבל ארבעים פטור משום דלקה אבל לא לקה רשאין להוסיף על אומד ראשון: **גמ' כמה טפשאי שאר לינצי.** כמה שוטים הללו רוב בני אדם: **ורמינהו אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו** (ג) **ואמדו שאין יכול פוטרין אותו.** תע"ג דלא לקה אלמא דלא שני בין לקה ללא לקה והא"נ בין שאמדוהו לארבעים בין שאמדוהו לשמונה עשרה לא עבדינן ליה אלא אומד ראשון וקשה בין מרישא ובין מסיפא: **הא דאמדוהו ליומי.** מתניתין באמדוהו ליומיה לקבל מ' או שמונה עשרה והלכך כי חזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל או יכול לגלגלי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום כיון דבו ביום סתרו כל מה שאמדו שהרי זה לא נשתנה ולא הכחיש בשהות מועט כזה ויש לומר דהם טעו באומד הלכך כי אמדו תחלה לארבעים וחזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל אם לקה מקצתן פוטרין אותו שהרי נתבזה ואם לא לקה הרי הוא כמי שלא אמדוהו כלל ועכשיו הוא דמעיינו בדיניה ואמרו אין יכול וממתינין לו עד שיבריא ויהיו אומדין אותו אומד הראוי לו וכן אמדו תחלה לי"ח ובו ביום חזרו ואמדו שיכול לקבל ארבעים אינגלאי מילתא דטעו באומד ראשון ואינו כלום והלכך אם לקה כבר כל השמונה עשרה פוטרין אותו דכיון דילגא מב"ד כבר בזיון ב"ד הוא להחזירו אבל לא לקה רשאין להוסיף על אומד ראשון דאינו כלום: **ובריפא כדאמדוהו למחר או ליומא אוחרא.** ליום אחר דההוא ודאי אומד גמור הוא שיפה עיינו שהיה יכול זה לקבל על אותו יום כך וכך מכות אלא נשתנה והכחיש הלכך כי אמדוהו לארבעים עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שאין יכול לקבל כולם אומד ראשון גמור היה והואיל ונשתנה ונתקלקל שאין יכול לקבל פטור אע"פ שלא לקה שהרי נתבזה באותו אומד וכי אמדוהו נמי לשמונה עשרה עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שיכול לקבל ארבעים אין לוקה אלא אומד ראשון דאומד גמור היה כך נראה לרבי.

הא דאמדוהו ליומי. (ה) בו ביום שאמדוהו לקבל חזרו ואמדוהו שלא יוכל אז אמרה מתני' דלוקה דאי לא לקי אזלינן בתר אומד הראשון ונמתין לו עד שיבריא ולקה כמו שאמדוהו אבל אם אמדוהו אומד שני למחר שמא הכחיש אחר הראשון ואזלינן בתר האחרון דאמדוהו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אבל אם אמדוהו לשמונה עשרה לא עבדינן ליה אלא אומד ראשון וקשה בין מרישא ובין מסיפא: **הא דאמדוהו ליומי.** מתניתין באמדוהו ליומיה לקבל מ' או שמונה עשרה והלכך כי חזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל אם יכול לגלגלי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום כיון דבו ביום סתרו כל מה שאמדו שהרי זה לא נשתנה ולא הכחיש בשהות מועט כזה ויש לומר דהם טעו באומד הלכך כי אמדו תחלה לארבעים וחזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל אם לקה מקצתן פוטרין אותו שהרי נתבזה ואם לא לקה הרי הוא כמי שלא אמדוהו כלל ועכשיו הוא דמעיינו בדיניה ואמרו אין יכול וממתינין לו עד שיבריא ויהיו אומדין אותו אומד הראוי לו וכן אמדו תחלה לי"ח ובו ביום חזרו ואמדו שיכול לקבל ארבעים אינגלאי מילתא דטעו באומד ראשון ואינו כלום והלכך אם לקה כבר כל השמונה עשרה פוטרין אותו דכיון דילגא מב"ד כבר בזיון ב"ד הוא להחזירו אבל לא לקה רשאין להוסיף על אומד ראשון דאינו כלום: **ובריפא כדאמדוהו למחר או ליומא אוחרא.** ליום אחר דההוא ודאי אומד גמור הוא שיפה עיינו שהיה יכול זה לקבל על אותו יום כך וכך מכות אלא נשתנה והכחיש הלכך כי אמדוהו לארבעים עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שאין יכול לקבל כולם אומד ראשון גמור היה והואיל ונשתנה ונתקלקל שאין יכול לקבל פטור אע"פ שלא לקה שהרי נתבזה באותו אומד וכי אמדוהו נמי לשמונה עשרה עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שיכול לקבל ארבעים אין לוקה אלא אומד ראשון דאומד גמור היה כך נראה לרבי.

ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אאמדוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה אמדו שיכול הוא לקבל ארבעים פטור: **גמ'** מ"ט אי כתיב ארבעים במספר הוה אמינא ארבעים במניינא השתא דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכם את הארבעים אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי (ו)דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא: רבי יהודה אומר ארבעים שלימות (ז)וכו': אמר ר' יצחק מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב (ח)מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הכתי בית מאהבי ורבנן ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב: אין אומדין אלא במכות הראויות

וכו': לקה אין לא לקה לא ורמינהו אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו (ו) ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה וחזרו ואמדוהו שיכול לקבל ארבעים פטור אמר רב ששת לא קשיא (ב)הא דאמדוהו ליומי הא דאמדוהו למחר וליומא אוחרא: **מתני'** (ג)עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד אחד לוקה ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה: **גמ'** והתניא אין אומדין אומד אחד לשני לאוין אמר רב ששת לא קשיא (ד)הא דאמדוהו לארבעים וחדא הא דאמדוהו לארבעים ותרתי: **מתני'** (ה)כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך וחזן הכנסת (ו)אוחז בבגדיו אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו והאבן נתונה מאחריו חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל כפולה (ז) אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות של (ח)חמור עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו (ט)ומכה אותו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו (י)ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה שנאמר (יא)והפילו השופט (יב)והמכה מכה בידו אחת בכל כחו (יג)והקורא קורא (יד)אם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך ואת מכות וגו' וחוזר לתחלת המקרא [א] (טו)ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' וחותם (טז)והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא (יז)ואם מת תחת ידו פטור (יח)הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו (יט)נתקלקל בין בריעי בין במים פטור רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים:

גמ'

לישנא אחרינא מתני' דאמדוהו ליומיה לקבל ארבעים והלכך אין פוטרין אותו אלא אם כן לקה דודאי יהא בו כח לקבל קצת מן המכות אמדוהו לקבל ליום או ליומים ודאי אין בו כח ואם חזרו בהם פטור מיד וכן קיבל ר' מא"ע. ולא נהירא דמשום דאמדוהו ליומיה אמאי בריאה לן שיהא בו כח לקבל קצת מן המכות הם אומדין שאין יכול ואנן אמרינן לילקי ולימות ועוד דאם לקה אמרינן בתמניתין ולא דמלקינן ליה לכתחלה. מ"ל: **מתני' עבירה שיש בה שני לאוין.** כגון חומש בשור וחמור וכלאים בכרם: **ואם לאו.** דלא אמדוהו אומד אחד אלא לאו אחד אמדוהו תחלה לוקה ומתרפא: **גמ' אמדוהו לארבעים וחדא.** כל מה שאומדין עליו עד שלשים ותשע חשבינן משום חד לאו דכך הוא דינו למלקות ארבעים חסר אחת על לאו אחד ואם מוסיפין עליו אפילו שלא מכות דהוה להו ארבעים ותרתי חשבינן אותן שלא אומד לאו האחר ואם לא הוסיפו אלא שתים מכות דהוו להו ארבעים וחדא לוקה שלשים ותשע משום לאו אחד ומתרפא וחוזר ולוקה דמכות שאינן ראויות להשתלם לא מלקינן ליה: **מתני' על העמוד.** עץ אחד נעוץ בקרקע וגבוה כנגד שתי אמות או אמה וחצי והוא כפוף ומוטה על אותו העמוד כאדם הנסמך על בריח דלת ותולה ידיו למטה וכופתין לו ידיו בצידי העמוד: **חזן.** שמש הקהל (ט)ולא שמעתי בו שום משמעות: **נפרמו.** דשקושרי"ל בלע"ז קריעה של תפירה: **מאחריו.** של גידון: **כפולה אחת לשתים.** ועוד רצועה אחרת כפולה לשתים היינו שתים רצועות שהן ארבע (יא) ואותן השתי רצועות עולות ויורדות בה כלומר אותן שתי רצועות היו תלויות באמצע הרצועה. ושל חמור לקיים בהן יבא מי שמכיר אבוס בעליו כו': (יב)**היה מכה.** וכשהוא מגביה ידו ומוריד הן עולות ויורדות כך קיבל רבי מעיקרא ולא נהירא. לשון אחר מפי רבי עולות ויורדות כן דרך תפירה של רצועה מוחב לאם רצועה בנקב כנגד מטה וחוזר ותוחב בנקב אחר דרך מעלה ונלאה כמעלה ומוריד: **ידה טפח.** מקל שתלויה בה ארבה טפח ורצועה עגמה רחבה טפח ומגעת עד פי כריסו שמשער כך שכשהוא מכה כלה ראשה של רצועה בפי כריסו בתחלת כריסו שהמכה עומד בצד המוכה ומכה אותו ברוחב גבו הלכך אורך הרצועה ברוחב כל גבו עד מקום שמתחיל שם הכרס. ולפי ע"ג דאמרן לעיל האבן נתונה לה לאחוריו אעפ"כ היה הוא משלחף עצמו לצד צדו והיה מכה ברוחבו: **שליש מלפניו.** על הבטן ושתי ידות מאחוריו. בגמרא מפרש טעמא: **והקורא קורא אם לא תשמור.** הא מיפשט פשיטא לן דבעי קריאה כדאמרן (בבריתות) (דף יא.) בקורת תהיה בקרייה תהא דלהכי קתני הכא והקורא: **אם מת תחת ידו פטור.** דשליח ב"ד הוא ואמרן לעיל (מ.) יצא האב המכה את בנו ושליח ב"ד: **הוסיף לו רצועה.** על האומד ומת ה"ז גולה על ידו ולא דמי להכהו עשרה בני אדם בעשר מקלות דאמרינן בהנשרפין (סנהדרין דף עח.) כולן פטורין דהיא אוקימנא לה בגוסס בידי אדם: **נתקלקל בו' פטור.** דכתיב ונקלה והרי נקלה: **גמ'**

אין

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פי"ז מהל' סנהדרין הל"ב סמג לאוין קצט:

קיח ב מיי' שם הלכה ג ועי' בכ"מ:

קיט ג ד מיי' שם הל"ד וע"ש בכ"מ:

קכ ה מיי' שם פט"ז הלכה ח סמג שם:

קכא ו מיי' שם הל"ט:

קכב ז מיי' שם הל"י:

קכג ח מיי' שם הל"ט:

קכד ט מיי' שם הל"י:

קכה י מיי' שם הל"יב:

קכו כ מיי' שם פי"ז הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְאָמַר אֵלָיו מֻה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הֻכֵּיתִי בֵּית מְאֹהָבָי: זכריה יג ו

2. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרְשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב

3. אַךְ לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ: וְהִפְלָא יְיָ אֶת מַכֹּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים:

דברים כח נח-נט

4. וְשָׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תַּשְׂכִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

דברים כט ח

5. וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: תהלים עח לח

לעזי רש"י

דישקושדר"א (דישקושדר"א). להתיר תפר.

מוסף רש"י

מנין שהוא סוכם את הארבעים. לי כתיב ארבעים במספר, ארבעים במנינא, השתא דכתיב במספר ארבעים משמע ושכוח לפנינו עד אותו מנין שאין בו לעשות אלא לגמור סכום חשבון של ארבעים (סדור רש"י סי' ריא). **כופה.** לשון אסיקה (סוכה לא וגורס: כופת). **הוסיף לו.** שלים ב"ד למי שמייב מלקות, עוד רצועה אחת. יותר על מה שאמדוהו ב"ד שיכול לקבל (ב"ק לב:).

מסורת הש"ס

(ה) קדושין לג: [ע"ש], (ו) [ל"ל וכו' בין בתפיר], (ז) [משום דכתיב בו ונקלה מלוה לגוולו ל"ל תוס' סוטה מ. ד"ה והכהן], (ד) [ומה דאיתמר לקמן כג. פיסקא ושתי רצועות תנא של חמור מוכח דבמשנה לא תנא של חמור וכן במשנה שבמשניות ליתא והכי אית' ושתי רצועות עולות וכו'], (ה) כ"ק פד., (ו) שם לב:, (ז) וכ"ל אומר שהוא לשון מחה פירוש ריאה לרבי העיר, (ח) הל"ש רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וחזרו ואמדוהו ואמרו שאין יכול לקבל: (ב) שם במשנה כפולה אחת לשתים ושתים לארבע ושתי: (ג) רש"י ד"ה ומעיקו יכו' וחזרו ואמדוהו ואמרו אינו יכול וכו' ולא שני לן בין לקה ללא לקה דהא הכא כין שאמדוהו כל"ל ותיבת נמי נמחק: (ד) ד"ה כפולה וכו' שהן ארבע ועוד שתי רצועות כל"ל ותיבת ראוקן נמחק: (ה) תוס' ד"ה הא דאמדוהו ליומיה פי' כו ביום יכו' שלא יוכל לו לקבל קאמרה מתניתין לוקה אי לא לקי דאזלינן בתר אומד הראשון וכו' וכן בדינא דריפא אמדוהו יכו' בתר הני ולוקה אם לא לקה כבר כל הי"ח דאומד ראשון היה טעות ואזלינן בתר בתרא ובריפא דאמדוהו לאומד אחרון למחר אזלינן בתר הראשון ופטור מלקות ארבעים הס"ד וכל"ל ועל תיבות בתר אומד הראשון ונמתין לו ג"כ כיון שלא הגיע להשתנות לא הוי הכחשה והלכך אזלינן בתר אומד הראשון כיון שלא הכחיש ונמתין לו עד שיבריא כלומר עד שיבריא ביותר וילקה כו' [אבל אמדוהו] למחר תלינן שמא הכחיש ואזלינן אחר הכחרון וכן בדינא דריפא כשאמדוהו [ל"ל ביום אמדוהו לקבל כולם אזלינן בתר הני ובריפא כשאמדוהו למחר] תלינן דאומד הראשון לא היה בטעות ואזלינן בתריה ולוקה י"ח ות"ת בדינא דריפא נמי באמדוהו לקבל כולם יכו ביום אמדוהו שלא יוכל לקבל [ונמתי דאומד] הראשון היה טעות וגזל בתר הני י"ל דכיון דאומד שני שלא יוכל אז כו ביום לקבל ארבעים אומדין אותו כך [שאומד ראשון היה] כשיתחזק ביותר וא"כ אומד הראשון אינו טעות:

הגהות הגר"א

[א] במשנה (ושמרתם את כו' עד בתחלת המקרא) תפ"מ (וכן ליתא בירושלמי ועי' רש"ש ובהגר"א פ"ח ס"ס תר"ו):

אין חוסמין. אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו: **אם המועדות.** חולו של מועד: **חג המצות תשמור.** מפרש בחגיגה (דף יח.) אם בראשון ובשביעי הרי כבר אמור הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה: **אל תשא ידך עם רשע להיות עד חמס** [ב] היינו מעיד עדות שקר: **לנקמה.** כמו מינק לניק [ג]: **במספר.** שתי רצועות מאחריו: **אפילו יתירי כח ואפילו חסירי מדע.** דאין להקפיד בכך: **אי אמרת בשלמא דאפילו חסירי מדע.** יכולין להעמיד בהן היינו דאיצטריך כו' לאזהר: **מכה מועטת.** כגון שאמדוהו לפחות מכה בסידור אחד: **אין לי אלא מכה רבה כו'.** ריש"א דבריית"א הכי איתא בסיפרי [מ] אין לי אלא בזמן שהכהו מוסיפין על מנין ארבעים על כל אומד ואומד שאמדוהו בית דין מנין מ"ל [ב] לא יוסיף מכל מקום מכה רבה אין לי אלא מכה רבה כו' אין לי דחייב על לא יוסיף אלא בזמן שהכהו מכות הרבה על האומד מכות מועטות אפילו שתי מכות או אחת מנין דאסור להוסיף מ"ל לא יוסיף [נ] לא יוסיף להכותו על אלה על מנין האומד: **שהוא מכה רבה.** שיתן להכותו [ס] בעל כורחו. כן נראה לרבי ובלשון אחר קיבל רבי: **ה"ג** ת"ר אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וחכמים אומרים אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים אמר רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי דברי חכמים אומרים אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים אין לי אלא בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וחכמים אומרים אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רב נחמן בר יצחק שניהם שוין בריעי אמר שמואל כפתוהו ורץ מבית דין פטור מיתיבי קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו אמאי להוי כרץ התם רץ הכא לא רץ ת"ר אמדוהו לכשילקה (ע) קלה פוטרין אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו שנאמר והכהו [וגו'] ונקלה ולא שלקה כבר בבית דין: **מתני'** כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל ואמר רבי חנניה בן גמליאל מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו ר"ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר ונכרתו הנפשות העושות וגו' ואומר אשר

גמ' מ"ט משום נקלה אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין לרצועה שהיא של עגל דכתיב ארבעים יכנו וסמיך ליה לא תחסום שור בדישו ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה דכתיב לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדו וגו' ואמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה כל המבזה את המועדים כאילו עובד עכו"ם דכתיב אלהי מסכה לא תעשה לך וסמיך ליה את חג המצות תשמור ואמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים דכתיב לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה לא תשא שמע שוא וגו' קרי ביה נמי לא תשיא: ושתי רצועות וכו': תנא של חמור כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע וגו' אמר הקב"ה יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו: ידה טפח וכו': אמר אביי שמע מינה כל חד וחד לפום גביה עבדינן ליה אמר ליה רבא אם כן נפיש להו רצועות טובא אלא אמר רבא אבקתא אית ליה כי בעי מיקטר ביה כי בעי מרפה בה: מלקין אותו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מאחריו: אין מלקין אותו וכו': אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן מנין לרצועה שהיא מוכפלת שנאמר והפילו והא מיבעי ליה לגופיה א"כ לכתוב קרא יטיהו מאי הפילו ש"מ תרתי: המכה מכה בידו: תנו רבנן אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע רבי יהודה אומר אפילו חסירי מדע ויתירי כח אמר רבא כוותיה דרבי יהודה מסתברא דכתיב לא יוסיף פן יוסיף אי אמרת בשלמא חסירי מדע היינו דצריך לאזהורי אלא אי אמרת יתירי מדע מי צריך לאזהורי ורבנן אין מזרזין אלא למזרז תנא כשהוא מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתה מרידיה: והקורא קורא כו': תנו רבנן הגדול שבדיינין קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו בזמן שמכה מרובה מאריך בזמן שמכה מועטת מקצר והא אנן תנן חוזר לתחלת המקרא מצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא תנו רבנן מכה רבה אין לי אלא מכה רבה מכה מועטת מנין ת"ל [א] לא יוסיף אם כן מה תלמוד לומר מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה: נתקלקל וכו': תנו רבנן אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וחכ"א אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רב נחמן בר יצחק שניהם שוין בריעי אמר שמואל כפתוהו ורץ מבית דין פטור מיתיבי קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו אמאי להוי כרץ התם רץ הכא לא רץ ת"ר אמדוהו לכשילקה (ע) קלה פוטרין אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו שנאמר והכהו [וגו'] ונקלה ולא שלקה כבר בבית דין: **מתני'** כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל ואמר רבי חנניה בן גמליאל מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו ר"ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר ונכרתו הנפשות העושות וגו' ואומר אשר

רבי יהודה אומר (בעינן יתירי כח ו) חסירי מדע. נ"ל דפליג אתנא קמא דאמר אין מעמידין כלל חסירי מדע דאין מדקדקין בדבר דבהא טעמא דגמרא אין נכון לכאורה לומר דלרבי יהודה מעמידין דוקא חסירי מדע:

שניהם שוין (ג). ומיהו אשה אף במים:

קלה. כל הנתקלקל בריעי אין ואשה משהגדיה הרצועה להלקותו בראשונה או בשניה פוטרין אותו ואין מכין אותו כלל אבל נפסקה דוקא כי נפסקה בשניה שלקה אחת ולא שנפסקה בראשון קודם שלקה כלל: והבאת

מסורת הש"ס

א) [יבמות ד.], ב) פסחים קיח., ג) כ"א דתיתי מרזיא [וכ"מ בערוך ערך רז מ"], ד) כריתות יח. כ"ק נב., ה) [תוספ' פ"ד], ו) שבועות כח., ז) [תוספ' פ"ד], ח) רש"א אין מלקין, ט) כ"א שנקלה, י) [מגילה ז.], כ) [שמות כג] ל) [ע"ז יד.], מ) [כי תצא כה ג], נ) [כ"ל בבל כחו תוי"ט], ס) דברים כה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' (מ"ע משוש נקלה) תא"מ וכ"כ ס"א אין זה: (ב) שם מ"ר אמדוהו לכשילקה יקלה פוטרין וכו' מכ"ד יקלה מלקין וכו' ולא שיקלה כבר בב"ד: (ג) תוס' ד"ה שניהם שוין בריעי ומיהו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לא יוסיף. נמחק וכ"כ על אלה (וכ"כ בספרי): [ב] רש"י ד"ה אין לי כו' ל"ג כ"ל ס"ל: [ג] שם לא יוסיף. נ"ל על אלה:

מוסף רש"י

שאין חוסמין אותה. אין פותמין טעמיה לבוסה לתחינם לו, אלא כופין אותו ומולן, מוסמין לשנא דקרא נקט, דליף לה מלא תחסום (יבמות ד.). כל המבזה את המועדים. שעושה מלאכה בחולו של מועד, דכתיב את חג המצות תשמור, ופקא לן במסכת חגיגה (יח.) איסור מלאכה בחולו של מועד (רשב"ם פסחים קיח.). המקבל לשון הרע. שמקבלו ומאמינו על חביריו, אע"ג דלקבוליה לא מיבעי ליה, למיחש ליה מיבעי דלמפרש במסכת נדה (סא. רשב"ם שם). קרי ביה נמי לא תשיא. נראה בעיני דלא גרסינן ליה, דכולהו משמעא מלא תשא, שכשמספר לו מעיד הרי נשא כפיו שמע שוא (שם). התם רץ. ונתנה במעוקה זו ואיכא ונקלה אחיך מיון שנקלה הרי הוא אחיך (שבועות כח.). כל חייבי כריתות שלקו. שהתרו בהן עדים על לאו שעמדו בדת ולקו בב"ד, נפטרו ידי כריתתם. שיב אין ב"ד של מעלה נפרעין (מגילה ז.).

עין משפט נר מצוה

קכו א מיי' פ"ג מהל' יבום הל' יד סמג עשין כא טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף ד [ובכ"מ שלפ כתובות סמוך לסוף פרק ז דף קא]:

קכח ב מיי' פ"ו מהל' י"ט ט"ו:

קכט ג מיי' פט"ז מהל' סנהדרין הל' ח:

קל ד ה מיי' שם הל' ט:

קלא ו ז מיי' שם הל' יא:

קלב ח מיי' שם פי"ז הל' ו:

קלג ט י כ מיי' שם הלכה ה:

קלד ל מיי' שם הל' ז:

מ [מיי' שם ופי"ב מהל' עדות הל"ד]:

תורה אור השלם

1. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: דברים כה ג
2. לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ: דברים כה ד
3. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבָּמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה
4. אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ: שמות לד יז
5. אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב יָצָאתָ מִמִּצְרָיִם: שמות לד יח
6. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל
7. לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס: שמות כג א
8. יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֲבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדָע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן: ישעיהו א ג
9. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרְשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
10. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא יח כט

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהם. וסמיך ליה אים אים אל כל אשר בשרו דמשמע מי שעושה חוקותי אני נותן חייס לו ואלו הן חוקותי אים אים וגו' הא למדת כל היושב ואינו עובר כו': **נזכות אם ישראל.** כדי שיהו מקבלין שכר במה שמוגעין עצמן מן העבירות לפיכך הרבה להן שלא היה צריך לעוות כמה מצות וכמה אזהרות על שקציס ועבלות שאין לך אדם שאינו קץ בהן אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן: **גמ' תניא.** במסכת מגילה אין בין שבת כו': **בהכרת.** [6] לשון הכרת תכרת (במדבר טו) ואינו אם דבר: **הא.** מתני' דמגילה רבי יצחק היא ולהכי קאמר דזדון כרת בידי שמים ולא בידי אדם אבל מאן דסבירא ליה דמלקות איכא בחייבי כריתות מודי לרבי חנניא דנפטרו מידי כריתתן כיון שלקו ואינטריך ליה לרבי יוחנן לאסמעינן דחלוקין: **רב אסי אמר אפי' תימא.** מתני' דמגילה רבנן היא דאמרי חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים ואפילו הכי מודו לר' חנניא דנפטרו מידי כריתתן ודקא אמרת מיתה וכרת בידי אדם הוא לא דמי דזה עיקר זדונו בידי אדם. עיקר עונש של שבת בידי אדם דקאי בסקילה ועיקר עונשו של יום הכפורים בידי שמים דאע"ג דאיכא חיוב מלקות בחייבי כריתות הוא אינו עיקר החיוב דכרת חמור ממלקות ואי מזיד בלא התראה הוא הוי בכרת ונמצא חיובו החמור בידי שמים ואגן בתר עיקר החיוב אזלינן וכן עיקר. מורי. ואית דפרשי עיקר זדונו תחלתו בר כרת הוא ואילו לא לקי נכרת ולא נהירא דהא תרוייהו בהדדי איתנהו ביה לרבנן דאמרי מלקות בחייבי כריתות איכא: **מקרא מגילה.** דחייבין על מקרא מגילה: **ושאילת שלום בשם.** דמותר לאדם לשאול בשלום חבירו בשם כגון ישיש ה' עליך שלום ואין בו משום מוציא שם שמים לבטלה. ל"א שאילת שלום בשם דחייב אדם לשאול בשלום חבירו בשם ואנו נמי כי שיילינן אהדדי מדכרינן שם דשלום שמו של הקב"ה דכתיב (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום בשם ה': **והכאת מעשר.** דאמרינן ביבמות (דף פו:) דעזרא הסופר קנסינהו לוויס לפי שלא עלו עמו ולוה להביא כל המעשרות אל לשכת בית ה' והיו הכהנים והלויס שויס במעשר ראשון דכתיב בעזרא (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלויס [6] במעשר הלויס וגם חזקיהו עשה כמו כן הכין לשכות להביא כל המעשרות בהן כדי שלא יקבלום הלויס שהיו עכו"ס [6] דכתיב בדברי הימים (ב לא) ויאמר חזקיהו להכין לשכות בבית ה' ויכינו ויביאו את התרומה [6] ואת המעשר וגם הוא תיקן להעלות לירושלים מעשר ירק ומעשר אילן דכתיב (שם) וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר וגו' ומפרש בנדרים (דף הא.) מאי וכפרוץ הא כל הני דאורייתא מינהו ומשני מעשר ירק ומעשר אילן וכתיב בתרי עשרו [6] דקאמר להו נביא לישראל הביאו את כל המעשר אל בית האוצר [וגו'] ובחנוני נא בזאת וגו' אלמא דהסכים: **ואומר ה' עמך גבור החיל.** מדקאמר ליה מלאך לגדעון שאילת שלום בשם אלמא דהסכים: **הופיע.** נגלה והוכיח בשעת הצורך בלע"ז פרוזי"ר כך שמעתי. ל"א הופיע נשמעה בקול גדול. ביטוקי רבי: **בגית דינו של שם.** לא היה שם חי באותה שעה שהרי מת אלא בית דין של אחריו מבניו ותלמידיו וקרי ליה בית דין של שם כמו בית שמאי ובית הלל: **ממני יצאו כבושים.** דברים נעלמים הללו מאתי יצאו שלפי שיהודה היה מלך והיא זכתה לאת ממנה מלכים [6] מתוך שהיתה לנועה בבית חמיה יצאתה גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם כך קיבל רבי מעיקרא. ליישנא אחרינא מאתי היתה שיצאו ממנה שני בניס הללו לכבוש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח לצאת ממנה: **בית דינו של שמואל.** לעולם ישראל אמרו עד [6] דהא דכתיב ויאמר בני ישראל איקרו יחיד: **רמ"ח מלוה עשה.** דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה: **שס"ה [מלוה] לא תעשה.** שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור: **מפי משה**

והבאת מעשר. פירש הקונט' שקנס עזרא ללויס ותיקן שיביאוהו לכהנים כמו התרומה וכמדומה מלשונו שעוד פירש פירוש אחר שיפרשו מכל פירות אילן כמו שתיקן חזקיהו וכדכתיב וכפרוץ הדבר: נאוריה

[1]אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא כל [6]היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר"ש בר רבי אומר הרי הוא אומר [2]רק חזק לבלתי אכול (את) הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר [3]גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר [3]ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: **גמ'** [4]א"ר יוחנן חלוקין עליו חבריו על רבי חנניא בן גמליאל אמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב תנינן [7]אין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם הוא רב נחמן [5](בר יצחק) אומר הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא [6]רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות רב אשי אמר אפילו תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בידי שמים אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' חנניה בן גמליאל אמר רב יוסף מאן סליק לעילא ואתא ואמר אמר ליה אביי אלא הא דאמר רבי יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם מאן סליק לעילא ואתא ואמר אלא קראי קא דרשינן ה"נ קראי קא דרשינן גופא א"ר יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם [אלו הן] מקרא מגילה ושאילת שלום [בשם] והבאת מעשר מקרא מגילה דכתיב [4]קימו וקבלו היהודים [6]קיימו למעלה מה שקבלו למטה ושאילת שלום [6] דכתיב [5]והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר [6]ה' עמך גבור החיל [7]מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעביד מדעתיה ומשמיא לא אסכימו על ידו ת"ש ואומר ה' עמך גבור החיל הבאת מעשר דכתיב [7]הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די [8]מאי עד בלי די [9]אמר רמי בר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די א"ר אלעזר בג' מקומות הופיע רוח הקודש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל הרמתי ובבית דינו של שלמה בבית דינו של שם דכתיב [8]ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני [9]מנא ידע דלמא כי היכי דאזל איהו לגבה אזל נמי אינש אחרינא [לגבה] יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים: בבית דינו של שמואל דכתיב [9]הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי [10]ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו [11]ויאמר עד ה' ועד משיחו כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמר ויאמרו מיבעי ליה יצאת בת קול ואמרה אני עד בדבר זה בבית דינו של שלמה דכתיב [12]ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו (כי) היא אמו מנא ידע דלמא איערומא מיערמא יצאת בת קול ואמרה היא אמו אמר רבא ממאי דלמא יהודה כיון דחשיב ירחי ויומי ואיתרמי דחזינן מחזקינן דלא חזינן לא מחזקינן שמואל נמי בולהו ישראל קרי להו בלשון יחידי דכתיב [13]ישראל נושע בה' שלמה נמי מדהא קא מרחמתא והא לא קא מרחמתא אלא גמרא: דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא [14]תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא שית

מילין וכתיב בתרי עשר [6] דקאמר להו נביא לישראל הביאו את כל המעשר אל בית האוצר [וגו'] ובחנוני נא בזאת וגו' אלמא דהסכים: **ואומר ה' עמך גבור החיל.** מדקאמר ליה מלאך לגדעון שאילת שלום בשם אלמא דהסכים: **הופיע.** נגלה והוכיח בשעת הצורך בלע"ז פרוזי"ר כך שמעתי. ל"א הופיע נשמעה בקול גדול. ביטוקי רבי: **בגית דינו של שם.** לא היה שם חי באותה שעה שהרי מת אלא בית דין של אחריו מבניו ותלמידיו וקרי ליה בית דין של שם כמו בית שמאי ובית הלל: **ממני יצאו כבושים.** דברים נעלמים הללו מאתי יצאו שלפי שיהודה היה מלך והיא זכתה לאת ממנה מלכים [6] מתוך שהיתה לנועה בבית חמיה יצאתה גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם כך קיבל רבי מעיקרא. ליישנא אחרינא מאתי היתה שיצאו ממנה שני בניס הללו לכבוש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח לצאת ממנה: **בית דינו של שמואל.** לעולם ישראל אמרו עד [6] דהא דכתיב ויאמר בני ישראל איקרו יחיד: **רמ"ח מלוה עשה.** דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה: **שס"ה [מלוה] לא תעשה.** שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור: **מפי משה**

[6] ב. מנא ידע. שממנו היא מעוברת, שמא לא אחריס כאן עליה (סוטה י:). יצאת בת קול ואמרה. ויאמר בת קול אמרה, ממני יצאו כבושים. דברים עלומים שנגזרו מלפני שיצאו מזו מלכים, ואי אתסר לאת אלא מיהודה דכתיב (בראשית מט) נגר מחוקק יהודה. כנוסים, דברי סתר, גזירת המלך, כמו בהדי כבשי דקודשא בריך הוא למה לך, (ברכות י.) גני מזקיה (סוטה י:).

עין משפט נר מצוה

קלה **א** מיי' פ"ח מהל' שגיאות עשור הל' ג סמג לאוין סח טש"ע ח"מ סי' תריא ס"ב:

תורה אור השלם

1. ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יי׳: ויקרא יח ה
2. רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר: דברים יב כג
3. יי׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: ישעיהו מב כא
4. קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה: אסתר ט כז
5. והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יי׳ עמכם ויאמרו לו יברכך יי׳: רות ב ד
6. וירא אליו מלאך יי׳ ויאמר אליו יי׳ עמך גבור החיל: שופטים ו יב
7. הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר יי׳ צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די: מלאכי ג י
8. ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה: בראשית לח כו
9. הנני ענו בי נגד יי׳ ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: שמואל א יב ג
10. ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה: שמואל א יב ד
11. ויאמר אליהם עד יי׳ בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד: שמואל א יב ה
12. ויען המלך ויאמר תנו לה את הילוד החי והמת לא תמיתהו היא אמו: מלכים א ג כז
13. ישראל נושע ביי׳ תשועת עולמים לא תבשו ולא תכלמו עד עולמי עד: ישעיהו מה יז
14. תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: דברים לג ד

לעזי רש"י

פרובי"ר. לאמת.

מסורת הש"ס

ס) [קדושין לט:], ב) [מגילה יא:], ג) [מגילה ז: ע"ש], ד) שם, ה) [שם ליתא], ו) [לעיל יג: וש"נ], ז) מגילה ז., ח) ברכות נד. [ולף סב.], ט) תענית ט. [כב: ע"ש] שנת לב: וע"ש, י) כ"א אמר ר"ח אמר רב, כ) [סוטה י:], ל) [כ"ל ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה], מ) [כ"ל בעצרן], נ) [כש"ל: שהיו עובדים ע"ז] ס) [כ"ל והמעשר], ע) מלאכי ג, פ) [מגילה י:].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בהכרת. לשון הכרת. ע' תוי"ט פרק ז מעגה ב דמלה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואשילת שלום בשם לכתיב: (ב) רש"י ד"ה בית דינו וכו' עד והא דכתיב:

מוסף רש"י

אמרי בי רב תנינן. דחלוקין (מגילה ז:). **זדונו בידי אדם.** יש בה מיתת ב"ד (שם). **ואם איתא.** דנפטרו, **אידי ואידי בידי אדם הוא.** לף ביום הכפורים יש מלקות על לאו שבו וב"ד פוטרין אותו מכרת (שם). **רב נחמן אומר.** לעולם אינן חלוקין עליו חבריו והא דקתני דאין זדונו בידי אדם, **הא מני** ר' יצחק היא. דאמר דאין מלקין בלאו הניתן לאזהרת כרת אפילו הכי כו למלקות ולף טעמא מהאי קרא (שם). **חייבי כריתות בכלל היו.** כל חייבי כריתות של עריות היו בכלל ונכרתו הנפשות העושות יגו', שכתוב בפרשת עריות, ולמה יצאת כרת באחותו. דכתיב בקדושים תהיו יאים כי יקח את אחותו וגו', **לדונה בכרת ולא** במלקות. אם תתרו בהן (שם). לכך שבה בכרת שלהן לומר שאין בהן עונש אלא כרת לבדו (לעיל יג:) והיה מלמד על הכלל כולו, דאין חייבי חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן (כריתות ב:). **אפילו תימא רבנן.** דאמרי מלקות אלא כרת, ואפילו הכי ליכא למילף מינה אתלוקין על ר' חנניה, והכי קאמר מתניתין שבת עיקר חומר זדונו בידי אדם וזה עיקר חומר זדונו בהכרת, ומיהו אם תתרו בו ולקה מיפטר (שם). **ושאילת שלום בשם.** בשמו של הקב"ה ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להודיע שם שמים עליו, ולמדו מבנו שאמר ה' עמכם, ומן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל (ברכות נד:). **וכי תימא בועז הוא דעביד** מדעתיה. ולא גמרינן מינה, תא שמע. דגמרינן ממלאך שאמר לגדעון (שם סג:). **עד שיבלו.** שיגעו, דזילוא"ט בלע"ז (תענית

שיש מאה וחד סרי. והיינו דכתיב [1]מורה לזה לנו משה ושתים מפי הגבורה הרי שית מאה ותליסרי: **מפי הגבורה שמענום.** דכתיב [2]אחת דבר אלהים ושתים זו [3]שמענו במכילתא [4]: **והעמידן על אחת עשרה.** שבתחלה היו לדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה לאבל דורות האחרונים לא היו לדיקים כל כך ואם בא לשמור כולן אין לך אדם שזוכה ובא דוד והעמידן כו' כדי שיזכו אם יקיימו י"ח מצות הללו וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו: **רב ספרא.** בשאלתות דרב אחא [5] (שאילתא לו) והכי הוה עובדא דרב ספרא היה לו חפץ אחד למכור ובא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא ק"ש ואמר לו תן לי החפץ בכך וכך דמים ולא ענהו מפני שהיה קורא ק"ש כשכור זה שלא היה רוצה ליתנו בדמים הללו והוסיף אמר תנהו לי בכך יותר לאחר שסיים ק"ש אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה שבאותן דמים היה דעתי ליתנם לך: (אף) **לא רגל על לשונו** [כו']. לא רצה לשקר מתחלה שאמר אולי ימושני [אני] אלא שאמנו הכריחתו ועל פי הדבור דכתיב [6] עלי קללתך בני ומתרגמינן אלי אתאמר בנבואה [דלא ייתון לוטיא עלך בני]: **וחרפה לא נשא על קרובו.** לא שבל חרפת קרובו: **נכזה בעיניו נמאס.** הנמאס להקב"ה נכזה הוא בעיניו של אדם זה חזקיהו שנכזה היה בעיניו אביו שנמאס בעבודת כוכבים: **שגירדו במטה של חבליס.** גמרא היא [7] ולא קרא: (**וקורא לו רבי רבי**): **ואפילו לעובד כוכבים.** כדי שלא ימשוך ויבוא להלוות לישראל ברבית: **שוחד על נקי לא לקח.** אפילו שוחד שהיה רשאי ליקח: **כגון ר' ישמעאל ברבי יוסי.** שהיה אריסו מביא לו משלו [קודם זמנו] ולא רצה ליקח כדי להיות לו דיין [8]: **בבצע מעשקות.** שלא רצה ליטול לעצמו ראשית הגז שהביא לו אדם אחד שבא לדון לפניו אע"ג דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע משום דדמי כאילו עושקו לכהן שהיה רגיל זה ליתן לו מתנותיו: **אוטם אזנו משמוע דמים.** אזנו [9]מתומה ומסתומה בדבר זה שלא ישמע בה דבר גנאי ושותק והיינו דמיס לשון שתיקה: **כגון רבי אלעזר ברבי שמעון.** בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פד:) דנפק ריחשא מאוליה ואיתחזי לאיתתיה בחלמא ואמר לה האי דשמעית בזילותא דלוכלא מרבנן ולא מחאי כדמבעאי לי אלמא בחיוי הוה רגיל לדקדק בכך ולפיכך הקפיד הקב"ה עליו על אותו הפעם שלא מיחה: **זו הוצאת המת והכנסת הכלה.** דכתיב בהו לכם טוב בלכת אל בית אבל מלכת וגו' [10]: **כל ישעיה כן אמוץ.** כל שעה דורות של מטה היו ממעטין: **חדל נא.** אותה ברכה שאמר משה ויבכון ישראל בטא בדד עין יעקב כלומר אימתי יבכון ישראל בטא כשיהיו לדיקים כעין יעקב: **מי יקוס יעקב.** מי יוכל להיות חסיד כיעקב כי קטן הוא קטנים הם הטובים שיהיו לדיקים כיעקב:

מכאן ואילך מפירוש רבינו גרשום

הלוך להרגיעו ישראל. שיהא להם מנוחה בגלותן: **בשופר גדול וגו'.** ובאו האוכלים בארץ מלמד שלא יהו אכולים בין העובדי כוכבים: **כאכילה המתבקשת.** ומנמלא לאחר זמן: **כאכילה קשואין ודלועין.** שאוכלים מקלתם ומקלתם אין אוכלין: **מפלטירו.** בית של רומי: [11]**ומה לעובדי רלונו כך.** שמשתחוים לעבודת כוכבים שלהם יושבים בהשקט ושלוה ישראל שעושין רצונו על אחת כמה וכמה שישלם להם שכר טוב: **קרבו בגדיהם.** דהיינו ליעבד הכי: **והלא אוריה במקדש ראשון היה.** ככתוב בספר מלכים [12]: **זכריה.** מנביאים אחרונים היה שהיה במקדש שני: **הלא הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה.** כלומר שפורענות שבא אוריה שאמר ירושלים לעיים תהיה והר הבית לבמות יער [13]נתקיים כמו כן עתיד להתקיים דברי נחומים של זכריה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן סלה:

הדרן עלך אלו הן הלוקין

וסליקא לה מסכת מכות

שית מאה וחד סרי הוי [6]אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב [1]מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הולך תמים זה אברהם דכתיב [2]התהלך לפני והיה תמים [3]פועל צדק כגון אבא חלקיהו [4]ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב [3]אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע לא עשה לרעהו רעה [7][8]שלא ירד לאומנות חבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו [9]נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו המלך שגירד עצמות אביו במטה של חבלים ואת [10]יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה [5]שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו [11](אבי אבי) רבי רבי מרי מרי נשבע להרע ולא ימיר כר' יוחנן [12]דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי כספו לא נתן בנשך [13][14]אפילו ברבית עובד כוכבים ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם [15]כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דלא ימוט הא חדא מינייהו ימוט [16]אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא [4]אל תטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב [5]הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד ואטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב [6]כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מישרים [7]זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים מואס בבצע מעשקות [8]כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון [9]ר' ישמעאל בר' יוסי אוטם אזנו משמוע דמים (**[10]**) דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק כגון [11]ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרבי חייא בר אבא [12]דאמר ר' חייא בר אבא [13]זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב [7]הוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש [8]דכתיב [14]הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה גמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה [15]והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה חזר ישעיהו והעמידן על שתים שנאמר [16]כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר [17]כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר [18]וצדיק באמונתו יחיה אמר ר' יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלום משה אמר [19]וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה [שנאמר] [20]חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתיב [21]ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר [22]ובגוים ההם לא תרגיע בא ירמיה [23]ואמר [24]הלוך להרגיעו ישראל משה אמר [25]פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה [26]הנפש החוטאת היא תמות משה אמר [27]ואבדתם בגוים בא ישעיהו [28]ואמר [29]והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקיף לה רב פפא [30]דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב [31]תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפא [דקרא] [32]ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר זוטרא [33]דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי [34]מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה משחק אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים אמרו לו הללו [35]כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש

הלוך להרגיעו ישראל: ירמיהו לא א 17. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: שמות לד ז 18. הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב וכנפש הבן לי הנה הנפש החוטאת היא תמות: יחזקאל יח ד 19. ואברתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם: ויקרא כו לח 20. והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליי בהר הקדש בירושלם: ישעיהו כז יג 21. תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי: תהלים קיט קעו

מסורת הש"ס

א) [בוריות מ.], ב) [תענית כג.], ג) כ"ב פח., ד) [סנהדרין פח.], ה) סז מז., ו) [כתובות קג:], ז) [בע"י ל"ג], ח) [תענית יב.], ט) סנהדרין פח., י) כ"מ א"ל ר"ע אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה ובכולהו אין כו', כ) [כתובות קה:], ל) [כ"מ פד:], מ) כ"ב מז:, נ) [סוכה מט:], ס) [ג"ז סס], ע) [בע"י ובטלה], פ) [בע"י ואיתימא רב אשי], צ) כ"מ מפטילום, ק) [בס"מ: גרים], ר) [דברים לג] ש) [תהלים קכז] ת) [ל"ל שמעתין], א) [דרשב"י יתרו כ] ב) [פרשת ויחי], ג) [ברלשית כז] ד) [פסחים נו.], ה) [כתובות קה:], ו) ס"י אמוסה, ז) [קהלת ז] ח) [מכלו שיך לע"ב], ט) [נ טו] י) [מיכה ג]

גליון הש"ס

גמ' שלא ירד לאומנות חבירו. עיין ב"ב דף כ ע"ב וסנהדרין דף פח ע"ח: שם אפ' ברבית עובד כוכבים. כדאיתא בבא מציעא דף ע ע"ב: שם דלמא כאבידה המתבקשת. סנהדרין דף קט ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמרא משמע דמיס כגון ר"א בר' שמעון דלא שמע בזילותא דלוכלא מרבנן:

מוסף רש"י

במטה של חבלים. דרך בזיון, מפני שהיה אביו רשע ויזיחו לעיני כל כדי שיתיסרו האחרים, ולכבוד עצמו לא חש, ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחש, דנשיא בעמך כתיב, בעושה מעשה עמך. נבזה בעיניו, הוא עצמו נתבזה ומנמאס בפני עצמו, שלא חש לכבודו במקום קדוש השם (סנהדרין מז:). אהא בתענית עד שאבא לביתי. פעמים שהיה אומר אהא בתענית כו' (תענית יב.). שאינו מסתכל. כשהוא הולך על שפת הנהר (רשב"ם ב"ב מז:). הוצאת המת והכנסת כלה. דכתיב בהו לכם, טוב בלכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה (קהלת ז) אף אם צריך אצנע, לפעוד (ל"ל לפסוד) במצה נאה ולשמוח במצה נאה ולא להכניע קלות ראש בעצמו, וי"ל אם צריך לבזבז להוצאת מת עני או להכנסת כלה עייכ יעשה בצנעא, ולא ליתא קמי מאן דלא ידע דעבדי כן, וכן מפרש בשאילתות דרב אחאי (סוכה מט:). דברים שדרכן לעשותן בצנעא. כגון לדקה הימתא לעני בסתר שאין צריך להודיע לאיש אדם, מה שאין כן בתת וכלה לפי שאחרים מתעסקין בזה ויודעין הילילה משל מי (שם).

עין משפט נר מצוה

א [ומיי' פ"ה מהל' דעות הלכה יג]:
קלו ב מיי' פ"ב מהל' מלכים הל' ה:
ג [ומיי' פ"ה מהל' מלוה הל"ב טוש"ע י"ד סי' קנט סעיף ח]:
ד מיי' פ"ו מהל' דעות הל"ח פ"ג מהל' חובל הל"ז טוש"ע חו"מ סי' תכ סעיף לט]:
קלו ה מיי' פכ"ח מהל' מלכים הלכה כא סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ח:

תורה אור השלם

1. (א) מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ: (ב) הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ: (ג) לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ: (ד) נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי יְיָ יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרֵע וְלֹא יָמִר: (ה) כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם: תהלים טו
2. וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְיָ אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדָּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהְיֵה תָמִים: בראשית יז א
3. אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה: בראשית כז יב
4. אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם: ויקרא יח כד
5. הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבצע מעשקות נער כפיו מתמך בשחד אטם אזנו משמע דמים ועצם עיניו מראות ברע: ישעיהו לג טו
6. כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יְיָ לעשות צדקה ומשפט למען הביא יְיָ על אברהם את אשר דבר עליו: בראשית יח יט
7. הוא מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים: ישעיהו לג טז
8. הגיד לך אדם מה טוב ומה יְיָ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך: מיכה ו ח
9. כה אמר יְיָ שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: ישעיהו נו א
10. כי כה אמר יְיָ לבית ישראל דרשוני וחיו: עמוס ה ד
11. הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה: חבקוק ב ד
12. וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אַף שָׁמַיו יַעֲרְפוּ טָל: דברים לג כח
13. וְאֹמַר אֲדֹנָי יְיָ חֲדַל נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא: עמוס ז ה
14. נִחַם יְיָ עַל זֹאת לֹא תִהְיֶה אָמַר יְיָ: עמוס ז ג
15. וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶךָ וְנָתַן יְיָ לְךָ שָׁם לֵב רַגֵּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ: דברים כח סה
16. כֹּה אָמַר יְיָ מְצָא חֵן בַּמִּדְבָּר עַם שְׂרִידֵי חָרֶב